

АРХИВ

М. Ә. САБИР

МӘКТӘБЛИЛӘРӘ

ТӨҺФӘ

УШАГКӘНЧНӘШР

1959

1959

430

897.362-93

C 12

20563

8478

М. Ә. САБИР

МӘКТӘБЛИМӘРӘ

ТӨҺФӘ

А. Ә. С.	М. Ә. С.
Азәрбајҹан	Әдәбијҹат
КМПА	АСЫ

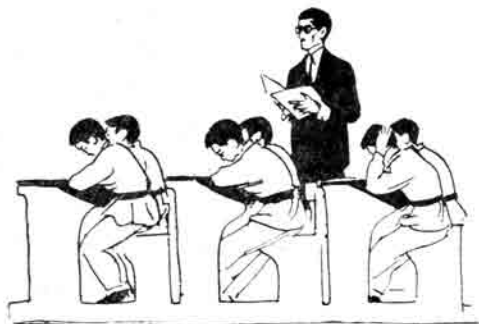
Азәрбајҹан
УШАГ ВӘ КӘНЧЛӘР ӘДӘБИЈҹАТЫ НӘШРИЈҹАТЫ

Баки - 1959

Рәссамы *Расим Бабаев*

НӘСИҖӘТ
В Ә
МӘНЗУМ
ҖЕКАЈӘЛӘР

МЭКТЭБ ШАКИРДЛЭРИНЭ ТӨНФӨ

Еј ушаглар, ушаглыг эјјами,—
Кэлэн эјјамын ондадыр ками.
Ким ки, гөјрөтлө зөһмөтө алышар,
Кәсби-ирфана рузү шәб¹ чалышар,—
Зөһмәти мајеји-сәадәт² олар,
Јашадыгча һәмишә раһәт олар.
Ким ки, тәнбәллијә мөһәббәт едәр,
Даим әјләнчәләрлә үлфәт³ едәр,
Кечирәр вәгтини чәһаләт илә,
Бүтүн өмрү кечәр сәфаләт илә,

¹ Кечә-күндүз, ² хошбәхтлијә сәбәб, ³ достлуғ.

Иштә, өвлад, сиз бу һалы көрүн.
 Бу ики вазеһ¹ сһтималы көрүн;
 Вәгдән даим истифадә един,
 Елм тәһсилени ирадә един;
 Чалышын, бинијаз олун, чалышын!
 Елм илә сәрфәраз² олун, чалышын!
 Кәләчәк күнләрин сәадәтини
 Газанын фәзлү³ фәхрү иззәтини.
 Сиздәдир милләтин үммид көзү—
 Һал илә сөйләјир сизә бу сөзү.
 Динләјин јанғылы сәдаләрини!..
 Ешидин атәшин нәваләрини!..
 Охун, милләтин ничаты⁴ олун!
 Та әбәд баиси-һәјаты олун!

¹ Ашкар, ² башы уча, ³ үстүлүк, ⁴ хилас олмасы.

МӘКТӘБ УШАГЛАРЫНА ТӨҺФӘ

Доғар инсан ата очағында,
 Бәсләнәр валидә гучағында.
 Ата һәр күн кедәр ишә, чалышар,
 Нә гәдәр зәһмәт олса да алышар;
 Севәмәз кәнди¹ истираһәтини,
 Арар өвладынын сәадәтини.
 Ишләјәр, чисми ган-тәрә бојанар,
 Һәр насыл олса да чәрәк газанар.
 Ана өвлада вәғф едәр өзүнү—
 Јумамаз, јуммаса ушаг көзүнү;

¹ Өз.

Сүбһә тәк бинәва чәкәр зәһмәт,
 Кәнди өвладына верәр раһәт;
 «Лајла-лајла» дејә чәкәр кешијин,
 Мин мәһәббәтлә јелләјәр бешијин.
 Аһ, бизләр чочуг икән нә гәдәр
 Вермишик валидејнә рәнчү кәдәр!
 Шимди биз онлары әвәз едәлим,
 Онларын хаһишинчә јол кедәлим.
 Соралым һәр заман ризаләрини,
 Алалым хејрили дуаләрини...

ЈАЛАНЧЫ ЧОБАН

Бир чобан бир күн етди дағда һарај:
 «Чанавар вар,—деди,—кәлин, еј вај!»
 Әһли-гәрјә¹ јүјүрдү дағ тәрәфә,
 Кетмәсин та гојун-гузу тәләфә.
 Бунлары мүзтәриб² көрүнчә чобан
 Күлмәјә башлајыб деди: «Јаран,³
 Сиз буну санмајын һәгигәтдир,
 Дамағым кәлди, бир зәрафәтдир!»
 Бинәваләр гајытды; лејк чобан
 Јенә бир күн дағ үзрә гылды фәған:

¹ Кәнд әһли, ² гәмли, истираблы, ³ јолдашлар, достлар.

«Чанавар вар!»—дејә бағырды јенә,
 Гәрјә әһлин көмәк чағырды јенә.
 Кәндчиләр етдиләр дүбарә¹ һүчум,
 Јенә олду јаланлығы мә'лум.
 Доғрудан бир заман бәәзми-шикар²
 Гојуна кәлди бир нечә чанавар.
 Гәрчи дад ејләди чобан, јаһу!
 Ешидәнләр деди:—Јаландыр бу!
 Бу сәбәбдән һараја кетмәдиләр,
 Она һеч е'тина да етмәдиләр.
 Чанаварлар једи бүтүн гојуну,
 Будур, оғлум, јаланчылыг ојуну!
 Бах! Јаланчы танылды, чүнки чобан,
 Доғру деркән, сөзү көрүндү јалан.
 Гәркиз, оғлум, јалан демә ки, худа
 Дуст тутмаз јаланчыны әбәда!
 Нәм дә халг ичрә һөрмәтин олмаз,
 Иззәтин, гәдрү гижмәтин олмаз!
 «Еви јанды јаланчынын,—дерләр,—
 Она бир кимсә етмәди бавәр»³.

¹ Икинчи дөфә, ² ов мөгсәдлә, ³ инанмады.

ГОЧА БАҒБАН

Бир тағым¹ кәнч јол кәнарындан
 Кечәрәк бир бағын чәварындан,²
 Көрдүләр јүз јашында бир бағбан
 Ишләјир бағда сә'ј илә һәр ан.³
 Титрәјә-титрәјә әли бир дә
 Алма чәрдәкләри әкәр јердә.
 Күләрәк етдиләр суал: «А гоча!
 Јүз јашында нәдир бу һал, а гоча?»
 Деди: «Јер шумлајыб чәфа чәкирәм.
 Торпаға алма чәрдәји әкирәм».

¹ Бир неча нафәр, ² кәнар, ³ заман, дөгкә.

Дедиләр: «Бунда бир салаһын¹ јох?
 Сән бу күн вар исән, сабаһын јох!
 Инди әкдикләрин нә вахт чыхар?
 Бу чыхынча сәни зәманә јыхар...
 Раһәт ол, чәкмә бош јерә зәһмәт,
 Оламаз мејвәси сәнә гисмәт!»
 Деди: «Әкмишләр, алмышыз, јемишиз,
 Хејрлә јад едиб дуа демишиз;
 Әкәрик биз даһа јејәнләр үчүн,
 Әһли-хејрә дуа дејәнләр үчүн».

¹ Хејрин.

УШАГ ВӘ ПУЛ

Күчәдән бир ушаг јүјүрдү евә.
 Бир бумажник¹ алыб деди бу нәвә:
 «Ана! Кәл, кәл ки, дөвләтә чатдыг,
 Пуллу олдуг, сәадәтә чатдыг».
 Деди гадын ки: «Сөјлә, еј фәрзәнд,²
 Нәлдү ким, олдуг инди дөвләтмәнд?³
 Көрәјим, вер мәнә нәдир бу, огул?»
 Деди: «Тапдым, ичи долудур пул.
 Јол кедән бир гоча киши накаһ;
 Дүтүрүб кечди, олмады акаһ;

¹ Пул кисәси, ² өвләд, ³ дөвләтчи, варлы.

Көрмэдэн кимсэ, мэн гачыб алдым,
 Тез гачыб кэндими евэ салдым.
 Анасы оглунун чинајетини
 Көрэрэк захир етди нифрэтини.
 Деди: «Оғлум, нэ сәрд имиш ганын
 Ки, буна разы олду вичданын?
 Тифли-мә'сум¹ икән күнаһ етдин!
 Кәнди вичданыны тәбаһ² етдин!
 Нијә вердин фәнајә доғрулуғу,
 Иртикаб³ ејләдин бу оғрулуғу?
 Гич зәнн етмәм, өзкәннин мали
 Бизи зәнкин гылыб, едә али.⁴
 Јох, јох! Оғлум, инан ки, хар оларыз!⁵
 Әрзәли-әһли-рузкар⁶ оларыз!
 Хаин олсаг әкәр бу дүнјадә,
 Ирзү намузумуз кедәр бадә.
 Көзүмүз мунтәһаји⁷ зилләтдән
 Бахамаз кимсәјә хәчаләтдән.
 Кәрчи пул чох фәрәһфәзадыр,⁸ оғул,
 Лејк намус пәк бәһадыр, оғул!»

¹ Күнаһсыз ушаг, ² мәһв етдин, ³ дүчәр олмар, ⁴ јүксәк, уча,
⁵ аячаларыг, мәһв оларыг, ⁶ зәманәдә јашајанларын әскији, ⁷ сон,
⁸ фәрәһләндиричидир.

ТӘБИБ ИЛӘ ХӘСТӘ

Бир тәбибә кедиб дә бир бимар¹
 Деди: «Мә'дәмдә ағры бир шеј вар;
 Бир дәва вер, мәнә алач ејлә,
 Өлүрәм, чареји-мизач² ејлә»,
 Тутду нәбзин тәбиб онун дәрһал;
 «Нә јемишсэн?»—дејә, единчә суал,
 Деди: «Јанмыш чөрәк једим, доктор!
 Једијим бир әләвә шеј јохдур».
 Баха галды тәбиб онун сөзүнә,
 Истәди бир дәва төкә көзүнә;
 Хәстә: «Мә'дәмдир ағрыјан, а көзүм,
 Јохса мәфһумунуз дејилми сөзүм»³

¹ Хәстә, ² әһвал, ³ мәни аиламырсыныз.

Деди доктор она ки: «Еј аһмэг,
Ејбли олмаса көзүн мүтлэг,
Јанмыш әтмәк¹ јемәз идин әсла,
Бу сәбәблә јарар төкүлсә дәва».

¹ Чөрәж.

ИСКӘНДӘР ВӘ ФӘГИР

Күн өнүндә бир ачизү мүзтәр,¹
Јол кәнарында тутмуш иди мәгәрр;²
Она бир чох мичәк дарышмыш иди,
Јазығын һаләти гарышмыш иди.
Әзәмәтлә,³ кечәркән Искәндәр,
Оңу көрчәк тәрәһһүм⁴ етди мәкар:
«Еј фәгир, еһтијачыны көстәр!
Истә мәнән, нә хатирин истәр!
Дәрдини сөјлә, та дәва едәјим,
Нә исә һачәтин⁵ рәва едәјим⁶!»

¹ Чарасиз, ² јер, ³ такаббурла, ⁴ рәһм еләмәк, ⁵ истәк, лязым олан шеј, ⁶ јеринә јетирмәк.

«Падшаһым, сәнә рича едирәм,
 Бу мичәкләрдән иштика¹ едирәм;
 Һөкм гыл, та учуб да кетсинләр,
 Мәни бир ләһзә раһәт етсинләр».
 «Баһ, адам! һачәт истә дә бари,
 Ки, она һөкмүмүз ола чари;²
 Әбәдә³ јох бу ишдә имканым,
 Дејил онлар мүтти⁴-фәрманым».
 «Падшаһым! Бу ичзин⁵ илә әчәб,
 Мәнә дерсин ки, һачәт ејлә тәләб?
 Һалбуки чох нәһифдир⁶ бунлар,
 Һәр синифдән зәифдир бунлар;
 Јох икән сәндә бир уфаг гүдрәт,
 Мән нечә сәндән истәјим һачәт?»...

¹ Шикајәт, ² һөкмү чата билмәк, ³ һеч бир заман, әсла,
⁴ табе, ⁵ ачнәлик, ⁶ зәиф, арыг.

АРТЫГ АЛЫБ ӘСКИК САТАН ТАЧИР

Бир нәфәр тачир өз дүканында
 Оғлуну сахлајырды јанында;
 Ејләјирди гәрибә дәдү стад;¹
 Сатдығында кәм,² алдығында әнјад;³
 Мәкрү тәзвир⁴ иди онун һәр иши,
 Дүз дејилди бүтүн алып-вериниш.
 Атанын шүғлүнә⁵ олуб ади,⁶
 Көрдүјүн өјрәнирди өвлади.
 Бир күн өз дәрдинин әлачы үчүн
 Кетди тачир бир еһтијачы үчүн.

¹ Алдер, ² аз, ³ артыг, ⁴ һијлә вә алдатмаг, ⁵ мәшғулијјәт,
⁶ адәт етмиш.

Оғлу көрдү ки, вәгти-фирсәтдир,
 — «Дәхли сојсам,—деди,—гәнимәтдир»
 Әли дәхли ичрә, көзләри никәран.
 Атасы бир тәрәфдән олду әжан;
 Даралыб бүсбүтүн чаһан көзүнә,
 Вурду бир силлә оғлунун үзүнә.
 Көрдү бир пир¹ хејли тәчрүбәкар,
 Деди: «Етмә әбәс буна азар.²
 Әкдијин данәнин будур сәмәри,
 Сәндән әхз ејләјиб³ һәмин һүнәри,
 Тәрбијә мүстәһәтгидир⁴ өвлад,
 Пәдәриндән⁵ нә көрсә ејләр јад;
 Хаһ әмри-гәбиһ, хаһ чәмил⁶
 Едәр өвлад чүмләсин тәһсил.
 Саләһ ол, саләһ олсун өвладын,
 Таләһ ол, таләһ олсун өвладын».

¹ Гоча, ² ақијат, ³ өјрәнмәк, ⁴ хәрүб-көтүрмәк, мөһтач,
⁵ атасындан, ⁶ истәр пис иш, истәр јахшы иш.

МОЛЛА НӘСРӘДДИН ВӘ ОҒРУ

Молланын бөркүнү алыб оғру,
 Јүјүрүб гачды бир баға доғру.
 Бахмады оғрусу кедир һараја,—
 Өзү анчаг јүјүрдү мәгбәрәја.
 Молланы көрдүләр дурур орада.
 Дедиләр: «Дурмусан нечин бурада?»
 Деди: «Бир оғру бөркүмү чалды,
 Гачды, кетди башым ачыг галды».
 Дедиләр: «Оғру гачды, кетди баға,
 Бурада бош отурма, дур ајаға,

Бага доғру кет, ејләмә еһмал,
 Оғруну тап, о јердә бөркүнү ал»
 «Нәмә лазым,—деди ки,—бағ һарадыр,
 Оғрунун агибәт јери бурадыр».

МОЛЛА НӘСРӘДДИНИН ЈОРҒАНЫ

Кечә јатмағ заманы чатмышды,
 Молла Нәсрәддин евдә јатмышды;
 Накәһан күчәдә учалды сәдә,¹
 Вур-һарај дүшдү, гопду бир говға.
 Молла чијиндә јорғаны дәрһал,
 Күчәјә чыхды, музтәриб-әһвал;²
 Көрдү бир јанда бир ағыр дәстә,
 Санки минмиш адамлар үст-үстә;
 Истәди дәстәјә тәрәф кетсин,
 Бу јығынчағ нәдир суал етсин;

¹ Сәс, ² нәтирәбл.

Иш бу әснадә бир нәфәр тәррар¹
 Јорғаны гапды нақәһ, етди фәрар.²
 Молла бу тиссәдән³ пәришан-һал,
 Евинә дөнчәк арвад етди суал:
 «Де көрүм күчәдә нә вар, а киши?
 Бу нә дә'вадыр, анладынымы иши?»
 Деди: «Јорған үчүн имиш бу тәләш,⁴
 Јорғаны гапдылар, кәсилди сөваш».

1 Оғру, 2 гачды, 3 һадисә, 4 һај-күј.

ЧАМУШ ВӘ СЕЛ

Бир киши сахлајырды бир чамуш,
 Су гатырды сүдә, едирди фүруш.¹
 Јағды шиддәтлә бир јағыш нақәһ,
 Кишинин вәз'и-һалы олду тәһаһ.²
 Тутду дүнјаны селләрин чуши³,
 Дәрзаман⁴ алды кетди чамуши.
 Киши ағлар көз илә гылды фәған;
 Сөјләди оғлу: «Ағлама, бабачан!
 Чүнки су сүдләрә түфејл олду,⁵
 Гатдығын су јығылды сејл олду,

1 Сатмаг, 2 позулмаг, 3 һәрәкәти, чалхаланмасы, 4 бу вахта, 5 гарышды.

Инди чамушуну апарды исә,
Башына мәһшәри гопарды исә,
Сөјләмә, ким фәләк гәзасыдыр ол,
Тутдугун ишләрини чәзасыдыр ол».

УШАГ ВӘ БУЗ

Дәрсә кедән бир ушаг
Чыхды буз үстә гочаг;
Сүрүшдү бирдән-бирә,
Дүшдү үз үстә јерә.
Дурду ушаг нејләди?
Буза белә сөјләди:
«Сән нә јамансан, а буз?
Адам јыхансан, а буз!
Аз галыб өмрүн сәнин,
Јаз кәләр, артар гәмин,
Әријиб суја дөнәрсән,
Ахыб чаја кедәрсән!»

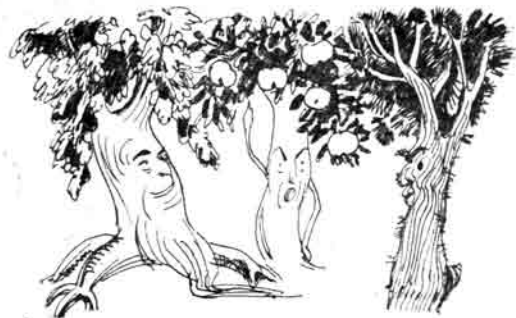

ГАРҒА ВӘ ТҮЛКҮ

Пендир агзында бир гара гарға
Учараг гонду бир уча будага.
Түлкү көрчөк јаваш-јаваш кәлди,
Ендириб баш, әдәблә чөмбәлди.
Бир заман һәсрәт илә гарға сары
Алтдан-алтдан марытды баш јухары;
Деди: «Әһсэн сәнә, а гарға аға!
Нә нәзакәтлә гонмусан будага!
Бәзәдин сән бу күн бизим чөмәни,
Шад гылдын бу кәлмәјинлә мәни.

Нә көзәлсән, нә хошлигасән¹ сән,
 Јери вар сөјләсәм—һүмасән² сән!
 Түкләриндир ипәк кими парлаг.
 Бәд нәзәрдән вүчудун олсун ираг!³
 Бу јәгиндир ки, вар севимли сәсин,
 Оху, версин мәнә сәфа нәфәсин!»
 Белә сөздән фәрәһләниб гарға,
 Ағзыны ачды, та ки, етсин «ға».
 «Ға» едәркән һәнүз бирчә кәрә
 Пендири димдијиндән енди јерә.
 Түлкү фөврән⁴ һавада гапды, једи,
 Гарғаја тә'нә илә бөјлә деди:
 «Олмасәјды чаһанда сарсаглар,
 Ач галарды, јәгин ки, јалтаглар».

¹ Хошурәт, хош үзлү, көзәл, ² афсанәви бир гуш аддымр.
³ узаг, ⁴ о саат, о дөгитә.

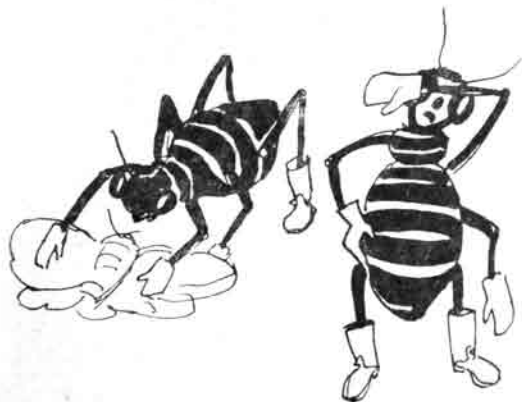
АҒАЧЛАРЫН БӘҢСИ

Алма, палыд, шам ағачы һал илә
 Ејләдиләр бәһс бу мүнвал¹ илә:
 Башлады тә'рифә палыд гамәтин,
 Өјдү өзүн, зорбалығын һаләтин.
 «Јетмәз олур,—сөјләди,—дағлар мәнә,
 Лајиг олур фәхр едә бағлар мәнә;
 Аз гала башым јетишә көјләрә,
 Шах-будағым көлкә салыб һәр јерә;
 Әссә күләк, гопса да туфан јенә,
 Өјмәјә әсла күчү чатмаз мәнә;

¹ Бу гајда илә.

Чанлычадыр, зорбачадыр балдырым,
 Сындыра билмэз мэни неч илдырым». Алма агачы она верди чаваб:
 «Ејлэмэ тә'риф өзүнү, еј чэнаб!
 Зорбадыр һәрчэнд ки, гэддин¹ сәнин,
 Јох мәнэ тај олмаға һэддин сәнин,
 Сәндә битәр бир нечә вечсиз гоза,
 Анчаг о да гисмәт олар донгуза!
 Мәндә, вәли, јахшы, көзәл алма вар,
 Рәнкинни һәр ким көрә һејран галар!
 Дадлы, ләтафәтли,² мәлаһәтлидир,
 Саплағы инчә, өзү ләззәтлидир!».
 Шам агачы билди бу кејфијјәти,
 Сөјләди: «Бәсдир, бурахын сөһбәти!
 Бош данышыгдан нә чыхар, ај баләм?
 Гыш күнү сиз чылпаг оларсыз тамам;
 Лејк мәнним гышда дәхи јаз кими
 Јашыл олур палтарым әтлас кими.
 Лазымам ев тикдирән инсанлара,
 Һәм дирәјәм, һәм гапы ејванлара;
 Гыш собада халг мэни јандырап,
 Мәнфәәтим халга мәнним чох дәјәр».

¹ Бој, ² инчә, көзәл.

ГАРЫНЧА

Көрдүләр бир гарынча бир мәләхи¹
 Дашыјыр гаршысында сүр'әт илә;
 Дедиләр: «Мура² бах ки, бунча јүкү
 Галдырыр бир зәиф гүввәт илә».
 Деди: «Сус, гүввәти-бәдәндә дејил,
 Чәкирәм гүввәти-һәмијјәт илә».
 Еј оғул! Мурдән көтүр ибрәт,
 Кет, агыр ишдә ишлә гејрәт илә.

¹ Чәјиртка, ² гарышта.

Уфачыг ишлэри хүнэр санма,
 Белэ ишлэр кечэр сүһүлэт¹ илэ.
 Хүнэр олдур ки, бир бөжүк эмэли
 Едэсэи һалд мин сүүбэт² илэ.
 Кишилэр һиммэти дагы гопарыр,
 Киши ол, даг гопар һәмијјэт илэ!
 Хассэ ичраји-эмри-миллэтдэ,
 Пишкам³ ол кәмәли-чүр'эт илэ!
 Вәтән уғрунда, миллэт ешгиндэ
 Бәзли-чан⁴ ет хүлуси-нијјэт илэ!
 Иш апар. Баш кедәрсә гој кетсин...
 Ад галыр, бәс дејилми миллэт илэ?!

¹ Асавлыг, ² чөтшүлүк, ³ габагда кедән, ⁴ чаныны фәдә етмәк.

ҺӨРҮМЧӘК ВӘ ИПӘК ГҮРДУ

Бир һөрүмчәк өзүи чәкиб дурду,
 Деги фәхр илэ: «Еј ипәк гурду!
 Нә кәсаләтлә¹ иш көрүрсән сән?
 Нијә бунча ағыр һөрүрсән сән?
 Кәл мәним сән'әтимдә сүр'әтими
 Көрүб играр² гыл мәһарәтими:
 Ишә кирчәк тамамыны һөрүрәм.
 Аз заманда нечә чох иш көрүрәм».
 Бахды, күлдү она ипәк гурду,
 Сәрзәниш³ етди, тә'нәләр вурду.

¹ Тәһләллик, ² тәсдиг етмәк, ³ сәрки етмәк.

Деди: «Бәрфәрз¹ олса һәр јердә
Тохујарсан бөјүк-кичик пәрл»
Де көрәк, онларын һадир сәмәри?
Бәлкә дә һәр кәсә чатыр зәрәри!..
Лејк мәндә јох нсә дә сүр'әт,
Јапдығым ишдә вар ағыр гнјмәт:
Аләмә фаидә верир карым,²
Һәр кәс истәр ола хәридарым».³

¹ Тутат хи, ² ишим, ³ алычым.

МЭКТЭБ ШЭРГИСИ

Мэктэб, мэктэб, нэ дилкүшасэн,¹
Чэннэт, чэннэт десэм сазасэн.²
Шадэм-шадэм тэфэррүчүндө,³
Элһэг⁴-элһаг көзал бинасэн!
Этрин-этрин күли-чинандыр,⁵
Фејзин-фејзин һәјати-чандыр⁶
Гүнчән-гүнчән сәфаји-вичдан.
Нурун-нурун зијафешандыр!⁷
Тәһир⁸-заһир һүнәрләрин вар,

¹ Үрәк ачан, ² дајиг, ³ кәзинти, ⁴ һәгигәтән, доғрудан, ⁵ бағчалар, ⁶ чанын һәјатыдыр, ⁷ ишығсачан, ⁸ тәмиз.

Баһир¹-заһир сәмәрләрин² вар,
 Дәрҗа-дәрҗа тәмәввүчүндә³
 Парлаг-парлаг күһәрләрин⁴ вар!
 Дәфтәр-дәфтәр хәбәрләрин вар,
 Рәһбәр-рәһбәр әсәрләрин вар,
 Мишкин-мишкин гәләмләриндә
 Аһу-аһу⁵ нәзәрләрин вар!
 Һиммәт-һиммәт сәнинлә али,⁶
 Хақи-вәтән⁷ сәнинлә һали,
 Сәнсэн-сәнсэн үмум-һасын⁸
 Нитти,⁹ фикри, дили, мөгәлы¹⁰!
 Күлшән-күлшән ләтафәтин вар,
 Рөвшән¹¹-рөвшән сәадәтин вар.
 Вазеһ-вазеһ¹² бәҗанларында
 Ширин-ширин һекаҗәтин вар!
 Олсун-олсун сәнинлә хошһал,
 Җетсин-җетсин кәмалә әтфал¹³
 Көрсүн-көрсүн пәсәрләриндә¹⁴
 Сабир-сабир пәдәрләр¹⁵ игбал!¹⁶

¹ Ишыглы, ² адым, ³ меҗра, ⁴ далгаланмаг, ⁵ гижмәтли бир даш,
⁶ чеҗран, ⁷ жүксәк, ⁸ вәтән торпагы, ⁹ чамат, ¹⁰ данышыг, ¹¹ сәб-
 бәти, ¹² ишыглы, ¹³ ашкар, ¹⁴ ушаглар, ¹⁵ ата, ¹⁶ бәхт.

МӘКТӘБӘ ТӘРҒИБ

Мәним бағым, баһарым,
 Фикри зиҗалы¹ оғлум!
 Мәктәб заманы кәлди,
 Дур, еҗ вәфалы оғлум!
 Еҗ көзүм, еҗ чаным!
 Кет мәктәбә, чаваным!
 Күн чыхды, сүһи ачылды,
 Гаранлыглар гачылды,
 Пәнчәрәдән күн дүшдү,
 Отагара сачылды.

¹ Ишыглы.

Еј көзүм, еј чаным!
Кет мектебө, чаваным!
...Нәсінәт ал, нәсінәт,
Гыл кәсби-елмә гејрәт,
Елмсизлик бәласы
Мүшкүл¹ олур һәгигәт.

Еј көзүм, еј чаным!
Кет мектебө, чаваным!
Мектебдә вар шәрафәт,²
Дәфтәрдә вар ләтафәт;
Чари³ олур гәләмдән
Ширин-ширин һекајәт.

Еј көзүм, еј чаным!
Кет мектебө, чаваным!
Мүәллимин кәламын⁴
Ал, сахла еһтирамын,
Һагдан едәр тәмәннә⁵
Мектебинин давамын.

Еј көзүм, еј чаным!
Кет мектебө, чаваным!
Елм өјрән, имтаһан вер,
Өз фәзлини⁶ нишан вер;
Гәдрин бил елмү фәзлин,
Елмин јолунда чан вер.

Еј көзүм, еј чаным!
Кет мектебө, чаваным!

¹ Чәтин, ² шәраф, ³ ахыр, ⁴ сөз, ⁵ истәмәк, ⁶ јалварыб истәмәк, ⁷ бурада елм мөнасымдадыр.

ЕЛМӘ ТӘРҒИБ

Елмин иззәти пәјидар¹ олур,
Чәһлиң² никбәғи чаншикар³ олур,
Һәр кәс елм охур, бәхтијар олур,
Милләт елмлә бәргәрар⁴ олур.

Охујун әзизләр, охумаг заманыдыр!
Охумаг һәр адамын әдәби нишаныдыр!
Елм илә сәрфәрәз⁵ олмасаг биз,
Чүмләдән бинијаз⁶ олмасаг биз
Биздә фәхр, мүбаһат⁷ олурму!
Гејриләрлә мүсават⁸ олурму?!

¹ һәмшәһлик, ² савадсызлыгын, ³ әзизләтвәрчи, ⁴ мөһкәм,
⁵ башы уч, ⁶ еһтијачсыз, ⁷ ифтихар, ⁸ бәрәбарлик.

Һәр бир тәифә бир саҗаг илә
Чатды иззәтә иттифаг¹ илә.
Дүшдүк зилләтә биз нифаг² илә.
Мәктәб ачмалы иштиҗаг³ илә.

Охуҗун, әзизләр, охумаг заманыдыр!

Охумаг һәр адамын әдәби нишаныдыр!

Сидг илә⁴ әл-әлә чатмасаг биз,

Гәфләти бир тәрәф атмасаг биз,

Биздә һәркиз сәәдәт олурму?!

Сибгәт⁵ етмәкдә гүдрәт олурму?!

¹ Бирлик, ² аҗрылыг, ³ һәвәс, ⁴ үрәкдән, сәәдәтлә, ⁵ ирәли-ләмәк.

ЧҮТЧҮ

Чыхды күнәш, долду чаһан¹ нур² илә,
Чүтчү сүрүр тарлада чүт, шур³ илә.
Атлар, өкүзләр, котана күч верир,
Каһ жүрүҗүр, каһ жыхылыр, каһ дурур.
Чүтчү батыб ган-тәрә јер шумлајыр,
Шумладыгы тарлалары тумлајыр.
Олса да артыг нә гәдәр зәһмәти
Ишләмәјә вар о гәдәр гејрәти;
Чүнки билир раһәт әзијјәтдәдир,
Шад јашамаг сә'јдә, гејрәтдәдир;

¹ Дүңја, ² ишыг, ³ һәвәсла.

Инди әкәрчи она зәһмәт олар,
Гышда әјалы, өзү раһәт булар.¹
Чәм едәчәк тарласынын һасилин,
Бәсләјәчәк аиләсин, һәм елин.

¹ Раһәт олар.

ЈАЗ КҮНЛӘРИ

Кәл, кәл, а јаз күнләри!
Илин әзиз күнләри!
Дағда әрит гарлары,
Бағда әрит гарлары.
Чајлар дашыб сел олсун,
Тахыллар тел-тел олсун.
Ағачлар ачсын чичәк,
Јарпағы ләчәк-ләчәк.

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР
НӘСЫҖӘТ ВӘ МӘНЗУМ БҖКАЛӘЛӘР

Мәктәб шакирдәринә төһфә	5
Мәктәб ушагларына төһфә	7
Јаланчы чобан	9
Ғоҗа бағбан	11
Ушаг вә нуа	13
Тәһиб илә хәстә	15
Искәндәр вә фәғир	17
Артмғ алыб әсикк сатан тачир	19
Молла Нәсрәддин вә оғру	21
Молла Нәсрәддиннн јорғаны	23
Чамуш вә сәа	25
Ушаг вә буз	27

ТӘМСИЛӘР

Ғарға вә түлкү	31
Ағачларын бәһси	33
Ғарынча	35
Нөрүмчәк вә иләк гурду	37

ШӘРГИЛӘР

Мәктәб шәрғиси	41
Мәктәбә тәрғиб	43
Еләмә тәрғиб	45
Чүтчү	47
Јаз күнләри	49

Редактору *Јусиф Мәҗидов*
Бәдди редактору *Ф. Ғулиев*
Техники редактору *В. Асадејев*
Корректору *Ј. Балајев*

Чала нислаларынн 19/У 1959-чу ил. Форматы
80x84/16—1,625 м. в. Уч. нәшр. в. 27.
Тираж 20000. Сифарш 206. Ғәјмәти 80 гап.
Уштаканчншр. Бәккн, Фнелетов күчәси, 2.

Азәрбајҗан ССР Мәдәнијәт Назарәтиннн
«Гәзәлә Шәрә» нәшрәтә
Бәккн, Һәдәк Асләнов күчәси, 80.

М. А. САБИ

ПОЛАРОК ШКОЛЬНИКАМ

(на азербайджанском языке)

Азербайджанское Издательство
Детской и Юношеской Литературы
Баку — 1959

$$\frac{1959}{430}$$